

Lügenpresse: de comeback van een omstreden leus

Achtergrond - 24 oktober 2018 - Auteur: Vera Konijn

Lügenpresse, Lügenpresse klinkt het op demonstraties van anti-islambeweging Pegida en de rechts-populistische AfD. Leugenpers. De kreet wordt in Duitsland steeds weer gebruikt om wantrouwen tegen media uit te drukken. Velen associëren de term met de tijd van het nationaalsocialisme, maar het woord kent een langere geschiedenis.

De anti-islambeweging Pegida gaat sinds oktober 2014 wekelijks de straat op om te protesteren tegen 'islamisering' van Duitsland. Al snel wordt duidelijk dat ook veel Duitse media tot belangrijke vijanden van de demonstranten behoren. "*Lügenpresse, halt die Fresse*", wat zoveel betekent als "Leugenpers, hou je bek", wordt er gescandeerd.

Met de opkomst van Pegida maakt de term *Lügenpresse* een comeback. Later nemen ook AfD-aanhangers de kreet over. Zij wantrouwen journalisten, twijfelen aan de eerlijkheid en geloofwaardigheid van de media en beschuldigen politici en journalisten van een 'zwijgkartel', dat problemen met vluchtelingen wil verhullen. Duitse media zouden hen en hun zorgen niet serieus nemen.

Begin 2015 wordt *Lügenpresse* door een jury van taalwetenschappers uitgeroepen tot [Unwort van het jaar 2014](#). "Juist het gegeven dat de mensen die dit roepen zich waarschijnlijk niet bewust zijn van de beladenheid van deze uitdrukking, maakt het tot een verraderlijk middel van degenen die deze term gericht inzetten", aldus de jury.

Antisemitisch en anti-Frans

De term *Lügenpresse* dook voor het eerst op in de Wiener Zeitung in 1835, meldt [Journalistikon](#), een Duits online journalisten-lexicon. Het werd gebruikt in de vertaling van een citaat van een Franse afgevaardigde, die voor een beperking van de persvrijheid in Frankrijk pleitte: "Alleen door de leugenpers te onderdrukken, kan de echte pers geholpen worden."

In de 19e eeuw werd *Lügenpresse* de slogan in Duitse conservatieve katholieke kringen tegen de liberale pers

In het midden van de 19e eeuw kwam het begrip steeds vaker voor. Het werd de

slogan in Duitse conservatieve katholieke kringen tegen de liberale pers en had van begin af aan een antisemitische toon. Zo gebruikte priester en parlementslid Beda Weber de term 'joodse leugenpers' in 1848 in een bijdrage aan de *Historisch-politische Blätter für das katholische Deutschland*. Die zou het tumult van de revolutionaire periode hebben aangewakkerd.

In de Frans-Duitse oorlog van 1870/1871 werd het begrip *Lügenpresse* gebruikt om de Franse pers aan te duiden, legde [die Welt](#) in 2015 uit.

Aanzien ruïneren

Tijdens de Eerste Wereldoorlog trokken Duitse soldaten door België en Frankrijk, legden de bibliotheek van Leuven in as en bombardeerden de kathedraal van Reims. Al snel verschenen er anti-Duitse karikaturen in kranten in Frankrijk, Nederland en het Verenigd Koninkrijk. Duitsers werden afgeschilderd als barbaren.

Duitse en Oostenrijks-Hongaarse kranten noemden de media van vijandige staten het *Syndikat der Lügenpresse*, dat valse berichten verspreidde om het aanzien van onder meer het Duitse Rijk en Oostenrijk-Hongarije te ruïneren, aldus de Oostenrijkse krant [die Presse](#).

Nazi's

In de jaren twintig beschuldigden nazi-kopstukken als Adolf Hitler, Joseph Goebbels en Alfred Rosenberg liberale, joodse en communistische kranten in de Weimarrepubliek van leugens. Hitler gebruikte hiervoor in zijn boek 'Mein Kampf' het woord *Schmutzpresse*, schrijft de [FAZ](#). Propagandaminister Goebbels sprak in 1932 in een toespraak wel van *Lügenpresse*, meldt [Spiegel Online](#). Hij beschuldigde linkse media met het begrip van een lastercampagne tegen de nationaalsocialisten.

De leugenpers-propaganda van de nazi's diende om eigen misdaden te verdoezelen

De leugenpers-propaganda diende om sporen te verbergen en om eigen misdaden te verdoezelen. Voor de machtsovername van de nationaalsocialisten werd vooral de pers in de Weimarrepubliek als leugenpers bestempeld. Na de machtsovername richtte de term zich ook tegen de buitenlandse pers.

Een paar jaar na de Tweede Wereldoorlog bediende een andere totalitaire staat zich van het woord: in de DDR werd vaak gesproken van de 'kapitalistische leugenpers'. West-Duitse nieuwsuitzendingen werden als nep-propaganda weggezet, aldus de [Süddeutsche Zeitung](#).

Wantrouwen neemt af

Inmiddels beperkt het gebruik van de term *Lügenpresse* zich niet meer tot Pegida- en AfD-aanhangers. Uit onderzoeken blijkt dat een groot deel van de Duitse bevolking twijfels heeft over de geloofwaardigheid van de Duitse media. In een peiling van het Allensbach Instituut in 2015 komt naar voren dat 39 procent van de ondervraagden vond dat de term *Lügenpresse* hout snijdt.

Na jaren van groei neemt het wantrouwen in de media in 2017 voor het eerst weer af, bericht [Zeit Online](#). Maar ondanks het relatief hoge vertrouwen vinden veel respondenten nog steeds dat media hen niet serieus nemen.

Dit is een artikel gedownload via [duitslandinstituut.nl](https://www.duitslandinstituut.nl).

Artikel:

<https://www.duitslandinstituut.nl/artikel/28738/lugenpresse-de-comeback-van-een-omstreden-l-eus>